

Samenvatting

Achtergrond

Jeugdreclassering is een vorm van begeleiding voor strafrechtelijk minderjarige jongeren (12- tot 18-jarigen) die met de politie in aanraking zijn gekomen wegens het plegen van een delict terzake waarvan een proces-verbaal is opgemaakt. Jeugdreclassering is vooral bedoeld voor een wat zwaardere categorie minderjarige overtreeders, voor jongeren die een criminele carrière lijken te gaan opbouwen. De betrokken partijen hebben overigens nog niet helemaal precies vastgesteld hoe de doelgroep er uit zou moeten zien.

Jaarlijks komen zo'n 4.000 jongeren bij de jeugdreclassering terecht. De uitvoering van jeugdreclassering is in principe in handen van de zogeheten gezinsvoogdij-instellingen. Jeugdreclassering valt te omschrijven als een pedagogische interventie in het kader van de strafrechtelijke omgeving. Jeugdreclasseringsbegeleiding kan plaatsvinden op diverse momenten in de strafrechtsketen: voorafgaande aan de strafzitting, na een veroordeling door de kinderrechter alsmede tijdens en na het verblijf in een justitiële jeugdinstelling.

Jeugdreclassering is gericht op de volgende doelen:

1) het tegengaan danwel verminderen van een criminele carrière en 2) het vergroten van het handelingskader en/of het realiseren van een gedragsverandering bij de betrokken jongeren, teneinde participatie en integratie van de jongere in de samenleving te bevorderen. Bij dit laatste kan gedacht worden aan het bijbrengen van vaardigheden die de jongere kunnen helpen bij zijn/haar functioneren en ontwikkeling op school, thuis en in andere sociale netwerken.

Halverwege de jaren negentig heeft de Commissie Van Montfrans (1994) het belang van jeugdreclassering bij de aanpak van jeugdcriminaliteit onderstreept. De commissie constateerde dat jeugdreclassering op dat moment niet landelijk beschikbaar was en dat het bovendien niet overal op uniforme wijze werd ingevuld. Naar aanleiding daarvan is op diverse terreinen gewerkt aan een landelijk dekkend aanbod van jeugdreclassering en aan de harmonisatie van dat aanbod. Vervolgens heeft jeugdreclassering in de loop van de jaren negentig een sterke groei doorgemaakt.

Probleemstelling

Enkele jaren later is het onvoldoende bekend hoe de werkwijzen en procedures van jeugdreclasseringswerkers er in de dagelijkse praktijk uitzien en in hoeverre zij werken volgens een door Vedio (de koepelorganisatie van gezinsvoogdij-instellingen) vastgesteld protocol. Niet duidelijk is welke jongeren in de praktijk bij de jeugdreclassering terecht komen. Duidelijk is wel dat het aantal cliënten c.q. begeleidingen sterk is toegenomen met het landelijk beschikbaar komen van de jeugdreclassering. Dit alles doet vragen rijzen over 1) kenmerken van de feitelijk bereikte groep, 2) de begeleiding in de praktijk en het juridisch kader waarin dat gebeurt, en 3) de resultaten van jeugdreclassering in termen van het bereiken van doelen.

Het onderhavige onderzoek geeft antwoord op die vragen. Daarbij is een kanttekening op zijn plaats. Het meten van recidive van de cliënten is opgeschoven naar een vervolgonderzoek. Hoewel dit betrekking heeft op een centrale doelstelling van jeugdreclassering (het stoppen of doen verminderen van delinquent gedrag) is dit onderdeel van het onderzoek om onderzoekstechnische redenen vooruit geschoven in de tijd. Het WODC is voornemens om eind 2003 te starten met het recidive-onderzoek.

Methode

De onderzoeksvragen zijn beantwoord met behulp van 1) interviews met jeugdreclasseringswerkers en 2) de uitkomsten van een expertmeeting.

Ad 1) Interviews met jeugdreclasseringswerkers

Jeugdreclasseringswerkers zijn geïnterviewd over a) een steekproef van door hen begeleide cliënten en b) over knelpunten in de uitvoering van jeugdreclassering. De redenen om niet jeugdreclasseringscliënten zelf te interviewen maar jeugdreclasseringswerkers die cliënten begeleid hebben, zijn praktisch van aard. Uit de zogeheten *Pupillenregistratie* van het ministerie van Justitie is een steekproef van jongeren getrokken. Uiteindelijk is over de begeleiding van 123 jongeren informatie verzameld. Daartoe zijn 68 werkers geïnterviewd. Deze 68 werkers zijn daarnaast ook geïnterviewd over knelpunten in de uitvoering van jeugdreclassering.

Ad 2) Expertmeeting

Er is een expertmeeting georganiseerd waar een aantal deskundigen uit de jeugdstrafrechtsketen onder voorzitterschap van een medewerker van de Rijksuniversiteit Utrecht gediscussieerd heeft. Dit gebeurde aan de hand van een aantal stellingen over jeugdreclassering die betrekking hadden op administratieve verplichtingen, samenwerking en afstemming met de ketenpartners, doorlooptijden in het jeugdstrafrecht, de noodzaak van een 'strafrechtelijke stok achter de deur', doelgroep van de jeugdreclassering en methodiek.

Jongeren bij de jeugdreclassering: de praktijk onderzocht

Kenmerken van de jongeren

Jeugdreclasseringscliënten zijn voor het merendeel jongens (90%). Vooral het oudere gedeelte van de categorie strafrechtelijk minderjarige jongeren komt bij de jeugdreclassering terecht. Ruim 80% van de cliënten is 15, 16 of 17 jaar oud. Landelijk gezien is ongeveer de helft van de cliënten van Nederlandse afkomst. Lokaal zijn er wat dit betreft grote verschillen. Bijvoorbeeld in Amsterdam zijn Surinamers in de meerderheid, in Rotterdam Marokkanen, in het Oosten van het land zijn juist de Nederlanders in de meerderheid. Vrijwel alle jongeren wonen bij hun ouders thuis (circa 90%). In circa eenderde van die gevallen zijn de ouders gescheiden c.q. uit elkaar. Van een relatief groot deel van de steekproef is een van de ouders overleden (12%). Bij het merendeel is geen kindbeschermingsmaatregel van kracht (94%). Bij ruim tweederde van de steekproef bestaat de dagbesteding uit school; ongeveer 10% is werkend en ongeveer 5% combineert een baan met een opleiding. De vrije tijd besteden de jongeren aan voetballen, TV-kijken, en dergelijke, maar er is ook een vrij grote groep met een weinig gerichte vrijetijdsbesteding: 'rondhangen op straat', 'aan brommers prutsen', 'blowen', de stad ingaan om daar 'rotzooi te trappen' en delicten te plegen.

De delicten die de aanleiding vormen tot het contact met de jeugdreclassering zijn zeer gevarieerd. In ongeveer de helft van de gevallen is het een geweldsdelict en in ongeveer een zelfde aantal gevallen een vermogensdelict. De overlap tussen deze twee categorieën is ongeveer 17%. Qua ernst lopen de aanleidingsdelicten overigens sterk uiteen.

Deze jongeren hebben te maken met allerlei problemen in de persoonlijke en sociale sfeer. Veel voorkomend zijn gedragsproblemen thuis en op school, problemen met gezag, spijbelen en moeite met het doorbrengen van de vrije tijd. Deze problemen komen bij meer dan de helft van de steekproef voor. Verder is nog ongeveer een kwart van de steekproef als problematische (soft)druggebruiker te typeren en heeft eveneens een kwart problemen van psychische/problematische aard. Ook pedagogisch onmachtige ouders en/of affectieve/pedagogische verwaarlozing komen relatief veel voor (respectievelijk bij de helft en een kwart van de steekproef. Bij een derde van de steekproef spelen huwelijks-, scheidings- en relatieproblemen van de ouders mede een rol.

Er zijn vier typen cliënten in de steekproef onderscheiden.

1) *incidentele delictpleger*

Een jongere die slechts één of hoogstens een paar eerdere feitjes van geringe ernst heeft gepleegd. Sociaal en psychisch verkeert deze in een stabiele, nauwelijks – of niet – problematische situatie. Het aanleidingsfeit was eigenlijk een fout en dat ziet de betrokken jongere zelf heel goed in.

2) *risico-jongere*

Deze jongere heeft al één of enkele eerdere politie- en justitiecontacten. Het aanleidingsdelict is meestal niet al te ernstig. De leefsituatie is in psycho-sociaal opzicht problematisch. Hij spijbelt veelvuldig, is soms zwakbegaafd, blout veel, hangt veel rond met verkeerde vrienden, ouders bemoeien zich weinig met hem, heeft problemen met gezag en mist sociale vaardigheden. De situatie bergt risico-factoren in een dusdanige mate in zich dat dit type gemakkelijk een criminele carrière zou kunnen gaan beginnen.

3) *afgegleden risico-jongere*

Dit type ligt in het verlengde van het voorgaande. Qua leefsituatie en in sociaal en psychisch opzicht ziet het beeld er hetzelfde uit als bij de risico-jongere uit de voorgaande categorie. Het verschil is dat de afgegleden risico-jongere al vaker met politie/justitie in aanraking is geweest en het aanleidingsdelict doorgaans ernstiger is. Hij is al een eindje het criminele pad opgegaan en dreigt dat verder te vervolgen.

4) *psycho-sociaal kwetsbare jongere*

Deze cliënten verkeren sociaal en/of psychisch zwaar in de problemen. Het aanleidingsdelict speelt in de begeleiding geen rol. Deze jongeren zijn veeleer slachtoffer (van bepaalde omstandigheden) dan dader. De begeleiding is louter gericht op hun problematiek. Dit zijn de gevallen waarin een OTS geïndiceerd zou zijn.

De steekproef bestaat voor een kwart uit ‘incidentele delictplegers’, voor ongeveer een derde uit ‘risicjongeren’ (33%) en nogeens ongeveer een derde betreft ‘afgegleden risicjongeren’; de groep kwetsbare gevallen beslaat zo’n 13% van de steekproef.

Strafrechtelijk kader

Jeugdreclassering kan in diverse strafrechtelijke kaders voorkomen. In de praktijk wordt jeugdreclassering vaak achtereenvolgens in meerdere kaders toegepast. De meest voorkomende strafrechtelijke kaders zijn: ‘schorsing uit de voorlopige hechtenis’, ‘voorwaardelijke veroordeling’ en ‘begeleiding tot aan zitting’.

Begeleiding in de praktijk

In principe proberen jeugdreclasseringswerkers met de begeleiding vier standaarddoelen te bereiken: 1) de jongere komt de afspraken met de jeugdreclassering na, 2) de jongere heeft een zinvolle dagbesteding in de vorm van werk of school, 3) de jongere heeft een zinvolle vrijetijdsbesteding, en 4) de jongere recidiveert niet. Daarnaast worden voor vrijwel alle cliënten (95%) specifieke doelen gesteld, toegesneden op de situatie in kwestie, per cliënt zo'n twee à vier specifieke doelen. Het meest voorkomend zijn doelen op het gebied van sociale vaardigheden en de psycho-sociale ontwikkeling, te weten in 56% van de zaken. Hier gaat het om o.a. leren 'nee' te zeggen, normen en waarden leren, het verkrijgen van een positiever zelfbeeld, assertiviteit trainen, eigen verantwoordelijkheid leren nemen, en wat dies meer zij. Als goede tweede komt de categorie school/opleidingsdoelen uit de bus (50%). Hier gaat het veelal om het aanpakken van spijbelen. Alle andere specifieke doelen komen veel minder voor.

In de meeste gevallen (ongeveer 80%) is in een plan van aanpak vastgelegd hoe de werkers samen met de jongere standaard- en specifieke doelen denken te bereiken. Daarin vervullen de werkers een spilfunctie. Zij voeren allerlei soorten gesprekken met de cliënten (inzichtgevend, motiverend, enzovoort) en vaak treden zij in contact met personen uit het sociale netwerk van de cliënt: de school, de ouders en afhankelijk van de situatie met de meest uiteenlopende instanties en projecten die hulpverlening op medisch, geestelijk of sociaal terrein verschaffen. Verder hebben de werkers nog contact met de partners uit de justitiële keten. Het aantal face-to-face contacten van werkers met de jongeren ligt in ruim de helft van de zaken op eens per maand of minder; bij een kwart van de zaken tussen de 1 en 2 keer per maand en in de overige gevallen vaker. De begeleidingsduur varieert sterk, van minder dan een half jaar (in een vijfde van de zaken) tot meer dan drie jaar (een kleine 10% van de zaken). Grofweg is ongeveer de helft van de zaken binnen anderhalf jaar afgerond en de andere helft van de zaken duurt langer dan dat.

Bereikte resultaten

De meerderheid van de cliënten weet een of meer standaarddoelen te bereiken. Vooral het realiseren van een zinvolle dagbesteding in de vorm van werk of school blijkt goed te lukken, evenals het nakomen van gemaakte afspraken met de jeugdreclassering. Meer structuur in de vrijetijdsbesteding krijgen, lukt minder goed. De 'incidentele delictplegers' en de 'risico-jongeren' laten ten aanzien van de doelen op het gebied van dag- en vrijetijdsbesteding overigens iets betere resultaten zien dan de 'kwetsbare gevallen' en de 'afgegleden risicojongeren'. Over het ultieme doel van jeugdreclassering, de reductie van recidivisme, moet een voorgenomen vervolgonderzoek uitsluitsel geven.

Bij meer dan de helft van de cliënten zijn doelen ten aanzien van sociale vaardigheden en psycho-sociale ontwikkeling gesteld. Bij ongeveer een kwart van die gevallen is het onvoldoende gelukt om die doelen te bereiken, maar bij de rest lukte dat juist (heel) goed. Tweederde van de jongeren slaagt in ruim voldoende mate in het bereiken van doelen in de veel voorkomende categorie school- en opleidingsdoelen, en in eenderde van de gevallen lukte dat onvoldoende.

De uitvoering: organisatorische aspecten en knelpunten

Protocol

De afgelopen jaren is onder leiding van de Vedivo een begin gemaakt met het ontwikkelen van een landelijk jeugdreclasseringsbeleid, dat onder meer is uitgemond in een Protocol Jeugdreclassering.

Alle geïnterviewden geven te kennen volgens dit protocol te werken, waarbij soms onderdelen van het protocol zijn aangepast aan de eigen specifieke situatie. Daarbij is niet iedereen onverdeeld enthousiast over de verschillende onderdelen van het protocol: De te hanteren termijnen voor rapportage zijn in de ogen van een deel van de geïnterviewden te krap gesteld en het werken volgens het protocol brengt een 'enorme administratieve rompslomp' met zich mee, die volgens sommigen ten koste gaat van de tijd die aan cliënten kan worden besteed.

Duur

Sommige werkers zijn van mening dat de begeleiding in bepaalde gevallen een te korte tijdsperiode beslaat. Dit geldt met name voor de jeugdreclasseringsmodaliteiten met een formele begeleidingsduur van zes maanden. Daarnaast is een deel van de jeugdreclasseringswerkers de mening toegedaan dat de begeleiding soms langer voortduurt dan noodzakelijk. Dit gegeven lijkt zich vooral voor te doen bij de maatregelen hulp en steun in het kader van een voorwaardelijke veroordeling. Het feit dat de mogelijkheid bestaat om een begeleiding zonodig eerder af te ronden, lijkt weinig af te doen aan dit gevoel.

Methodiek

In de uitvoering van jeugdreclasseringsbegeleiding blijkt gebruik gemaakt te worden van een veelheid van methodische uitgangspunten en attitudes, die in meer of mindere mate herleidbaar zijn tot bestaande theoretische concepten. De gehanteerde methodiek lijkt veelal afhankelijk te zijn van de voorkeur van werkers en/of de instelling.

De meeste geïnterviewde jeugdreclasseringswerkers werken 'client-centered', hetgeen niet verwonderlijk mag heten, gezien de taakstelling van de jeugdreclassering. Daarbij wordt veelal systeemgericht gewerkt en wordt veel gebruik gemaakt van het sociale competentiemodel. Ook technieken uit de sociale

vaardigheidstraining worden vaak toegepast. Het lijkt er op dat de jeugdreclasseringswerkers actief, dat wil zeggen 'outreaching', aan de slag gaan. Bij dit alles maakt het geen verschil welke jeugdreclasseringsmodaliteit is opgelegd.

Samenwerking en afstemming met de ketenpartners

De jeugdreclassering is voor het goed uitvoeren van haar taken in sterke mate afhankelijk van de samenwerking met de ketenpartners. Over het algemeen verloopt de samenwerking en afstemming met de ketenpartners naar tevredenheid, hoewel dit van geval tot geval kan verschillen.

Een punt van kritiek lijkt vooral te zijn dat de informatievoorziening naar de jeugdreclassering toe niet altijd vlekkeloos verloopt.

Met alle ketenpartners bestaan er overlegstructuren op het gebied van casuïstiek en beleid. In de meeste gevallen lopen er meerdere overlegstructuren naast elkaar en in een deel van de gevallen zijn er ook 'derden', zoals bijvoorbeeld hulpverleningsinstanties bij deze overleggen betrokken.

Samenwerking en afstemming met hulpverlenende instanties

De jeugdreclassering werkt ook samen met niet-justitiële hulpverleningsinstanties, waarbij in sommige gevallen convenanten zijn opgesteld. Daarnaast wordt er ook adhoc samengewerkt met allerhande instanties. Over het algemeen wordt de samenwerking als positief beoordeeld.

Landelijke afstemming met andere gezinsvoogdij-instellingen

De verschillende gezinsvoogdij-instellingen hebben onderling overleg ten behoeve van landelijke afstemming. Dit overleg lijkt zich voornamelijk af te spelen op het niveau van leidinggevenden en loopt in veel gevallen via Vedivo. Voor zover er al sprake is van afstemmingsoverleg op het niveau van jeugdreclasseringswerkers, lijkt dit zich veelal te beperken tot overleg tussen gezinsvoogdij-instellingen uit de eigen regio, hetzelfde arrondissement of hetzelfde ressort.

Ongeveer een vijfde van de jeugdreclasseringswerkers pleit voor meer aandacht voor deskundigheidsbevordering, zowel binnen de gezinsvoogdij-instellingen zelf als op landelijk niveau.

Verwijscriteria Raad voor de Kinderbescherming

De helft van de geïnterviewden is van mening dat de Raad (meestal) duidelijke verwijscriteria hanteert. Dit wil echter niet zeggen dat iedereen er ook tevreden over is. De kritiek richt zich vooral op het feit dat soms jeugdreclasseringsbegeleiding wordt opgelegd, terwijl andere begeleidingsvormen, zoals bijvoorbeeld een OTS, meer geïndiceerd zijn.

Jeugdreclassering in combinatie met ondertoezichtstelling (OTS)

Wanneer een onder toezicht gestelde jongere jeugdreclasseringsbegeleiding krijgt opgelegd, dan is het in de meeste gevallen de gezinsvoogd die deze begeleiding uitvoert. Dit gegeven lijkt samen te hangen met de wijze waarop de financiering in dergelijke gevallen is geregeld. De gezinsvoogd heeft vaak wel de mogelijkheid de jeugdreclassering te consulteren.

Doorlooptijden

De meerderheid van de geïnterviewde jeugdreclasseringswerkers is van mening dat de veelal lange doorlooptijden binnen het strafrechtelijke traject voor problemen zorgen. Het grootste knelpunt lijkt daarbij te zijn dat de zitting veelal (te) lang op zich laat wachten. Enerzijds kan dit ertoe leiden dat de formele termijn voor jeugdreclasseringsbegeleiding reeds verstreken is voor de zitting heeft plaatsgevonden, anderzijds kan dit ertoe leiden dat jongeren bijvoorbeeld te lang onder schorsingsvoorwaarden moeten verblijven. Daarbij wordt de relatie tussen delict en gevolg voor de jongere steeds minder goed zichtbaar.

Andere knelpunten die zich voordoen rond de doorlooptijden betreffen de wachttijden die er bestaan bij hulpverlenende en strafrechtelijke instanties waarmee de jeugdreclassering te maken heeft. Ook het feit dat de informatievoorziening door de ketenpartners soms te wensen overlaat, is volgens sommige werkers niet bevorderlijk voor snelle doorlooptijden.

Caseload

Wat de caseload betreft is bijna de helft van de geïnterviewden zeer eensgezind: die is te hoog. Hierdoor blijft er volgens sommige werkers te weinig tijd over voor face to face contacten met de cliënten en is er veel 'administratieve rompslomp'. Een deel van de jeugdreclasseringswerkers heeft er moeite mee dat de caseload is gebaseerd op een vaststaand aantal zaken. Zij zijn van mening dat voor het bepalen van de hoogte van de caseload verschillende factoren gewogen moeten worden, zoals de zwaarte van een zaak, het stadium waarin de begeleiding zich bevindt en de jeugdreclasseringsmodaliteit die is opgelegd.

Tot slot

Met dit onderzoek is gepoogd inzicht te verkrijgen in de kenmerken van jongeren die bij de jeugdreclassering terecht komen, de begeleiding in de dagelijkse praktijk, organisatorische aspecten en de resultaten van deze in een juridische jas gestoken hulpverlening.

Alvorens enkele afsluitende en beschouwende opmerkingen te maken is het van belang stil te staan bij de reikwijdte van dit onderzoek. Voor een belangrijk deel zijn

de verzamelde onderzoeksgegevens afkomstig van de jeugdreclasseringswerkers. Hoewel zij onmiskenbaar een belangrijke informatiebron vormen, betekent dit voor het onderzoek het gevaar van een wat eenzijdige perceptie op de praktijk van de jeugdreclassering. De opzet van het onderzoek bood nauwelijks ruimte om de ketenpartners aan het woord te laten, of de begeleide cliënten zelf. Een andere beperking is dat het onderzoek geen informatie over recidive verschaft. Een van de voornaamste doelen van jeugdreclassering, het doen stoppen of verminderen van crimineel gedrag, kan hierdoor niet aan de werkelijkheid getoetst worden.

Hoewel de diverse betrokken partijen er nog niet helemaal uit zijn hoe de doelgroep van jeugdreclassering precies gedefiniëerd moet worden, lijkt het wel duidelijk te zijn dat jeugdreclassering bedoeld is voor een groep wat 'zwaardere' gevallen, te weten jongeren die een criminele carrière lijken te gaan opbouwen. Wordt deze doelgroep bereikt? Zolang de beoogde groep niet exact gedefiniëerd is, laat die vraag zich niet helemaal goed beantwoorden. Uit het onderzoek is gebleken dat een groot deel van de jeugdreclasseringscliënten inderdaad tot de groep zwaardere gevallen gerekend kan worden. Een derde van de cliënten valt te typeren als 'risico-jongere' en nogeens krap een derde als 'afgegleden risico-jongere'. De leefsituatie van deze jongeren bergt risico-factoren in een dusdanige mate in zich dat zij gemakkelijk op het slechte pad kunnen geraken.

Daarnaast blijkt een niet onbelangrijk deel van de jeugdreclasseringscliënten in elk geval niet aan de kwalificatie 'zwaardere gevallen' te voldoen. Bijna een kwart van de cliënten lijkt eigenlijk te 'licht' voor jeugdreclassering te zijn. In het onderzoek zijn deze cliënten als 'incidentele delictplegers' getypeerd. Bij deze jongeren, die noch een ernstig delictverleden hebben, noch in sociaal en/of psychisch opzicht met ernstige problemen kampen, zou een lichtere interventie misschien meer op zijn plaats zijn. Daarnaast blijken er jongeren bij de jeugdreclassering terecht te komen, ruim een tiende van het cliëntenbestand, die zodanig in sociale en/of psychische nood verkeren dat specialistische hulp geboden is. Een deel van deze jongeren zou veeleer voor een ondertoezichtstelling (OTS) in aanmerking komen. Het lijkt erop dat de lange wachtlijsten voor een OTS een onterechte verwijzing naar de jeugdreclassering in de hand werken. Hoe dan ook lijkt deze groep 'psycho-sociaal kwetsbare jongeren', zoals ze in het onderzoek genoemd worden, niet thuis te horen bij de jeugdreclassering.

Ten aanzien van de uitvoering van de begeleiding in de praktijk laat het onderzoek zien dat er niet gesproken kan worden van 'de' jeugdreclasseringsbegeleiding. De inhoud van de begeleiding is afhankelijk van de fase in het strafproces waarin de begeleiding plaatsvindt en van de specifieke situatie van de jongere en zijn omgeving. Op basis daarvan worden een plan van aanpak opgesteld, doelen

geformuleerd, en, voorzover nodig, andere (hulpverlenings)instanties ingeschakeld, toegesneden op de jongere in kwestie en zijn/haar problematiek. Kortom, de begeleiding van de jeugdreclassering is in bepaalde opzichten grotendeels maatwerk.

Het unieke karakter van de zaken bij de jeugdreclassering laat echter onverlet dat er ook overeenkomsten zijn. Zo zijn er standaarddoelen geformuleerd die in principe in elke zaak gesteld worden. Die standaarddoelen luiden als volgt: 1) 'de jongere komt de afspraken met de jeugdreclassering na', 2) 'de jongere heeft een zinvolle dagbesteding in de vorm van werk of school', 3) 'de jongere heeft een zinvolle vrijetijdsbesteding, d.w.z. niet rondhangen op straat met de verkeerde vrienden en hij wordt bij voorkeur lid van een (sport)vereniging', en 4) de jongere recidiveert niet.

Naast deze standaarddoelen worden ten aanzien van vrijwel alle cliënten specifieke doelen gesteld. Deze zijn toegesneden op de situatie van de jongere in kwestie. Maar ook hierbij geldt dat bepaalde aspecten zo algemeen voorkomen dat zij welhaast gemeengoed lijken te zijn. Twee categorieën doelen komen het meeste voor. Dat is in de eerste plaats de categorie 'sociale vaardigheden en psycho-sociale ontwikkeling'. Hier gaat het om o.a. leren 'nee' te zeggen, normen en waarden leren, het verkrijgen van een positiever zelfbeeld, assertiviteit trainen, eigen verantwoordelijkheid leren nemen, en wat dies meer zij. In meer dan de helft van de zaken zijn doelen in die categorie gesteld. Als goede tweede komt de categorie school/opleidingsdoelen uit de bus. Deze doelen worden in de helft van de zaken gesteld. Hier gaat het veelal om het aanpakken van spijbelen.

Het stellen van doelen impliceert het bereiken van die doelen, althans het ondernemen van een poging daartoe. Daarmee komen de resultaten van de jeugdreclassering in beeld.

Uit het onderzoek komt naar voren dat de jeugdreclassering, naar eigen zeggen van de jeugdreclasseringswerkers, redelijk tot goede resultaten lijkt te boeken. De standaarddoelen van jeugdreclassering blijken in meer dan de helft van de gevallen te zijn bereikt.¹ Vooral het realiseren van een zinvolle dagbesteding in de vorm van werk of school blijkt goed te lukken, evenals het nakomen van gemaakte afspraken met de jeugdreclassering. Het minst slagen de jongeren erin om wat meer structuur in hun vrijetijdsbesteding te krijgen, maar nog steeds ruim de helft van de cliënten krijgt hiervoor een voldoende beoordeling van de werkers. Overigens laten

1 Over het vierde standaarddoel, inzake recidiveren, verschaft dit onderzoek geen informatie. Dit komt in een vervolgonderzoek aan de orde.

de 'incidentele delictplegers' en de 'risico-jongeren' ten aanzien van doelen op het gebied van dag- en vrijetijdsbesteding iets betere resultaten zien dan de 'kwetsbare gevallen' en de 'afgegleden risicjongeren'.

Welke resultaten werden bereikt ten aanzien van de specifieke doelen? Doelen ten aanzien van sociale vaardigheden en psychische ontwikkeling werden bij een meerderheid van de desbetreffende cliënten bereikt. Bij de school- en opleidingsdoelen werd een ongeveer even groot resultaat geboekt. Hierbij slaagde ongeveer tweederde van de jongeren erin om daar in ruim voldoende mate iets in te bereiken. Bij de relatief grote categorie van de doelen op het gebied van werk boekte driekwart van de desbetreffende jongeren een positief resultaat. Daarentegen werd minder succes geboekt op het terrein van alcohol en drugs, de geestelijke gezondheid en regels en gezag. In alledrie deze categorieën behaalde ongeveer de helft van de betrokken jongeren een onvoldoende resultaat.

Al met al lijkt de jeugdreclassering op een aantal fronten behoorlijk op de goede weg te zijn.

Aan de andere kant zijn er factoren uit het onderzoek naar voren gekomen die de kwaliteit van de jeugdreclasseringsbegeleiding onder druk lijken te zetten.

- Over het algemeen maken de jeugdreclasseringswerkers gebruik van een veelheid aan methodische uitgangspunten en attitudes die in meer of mindere mate herleidbaar zijn tot bestaande theoretische concepten. De toegepaste methodiek lijkt daarbij sterk te verschillen per jeugdreclasseringsinstelling en daarbinnen per individuele werker. Het is niet de eerste keer dat die situatie wordt gesignaleerd. Blijkens de recentelijk verschenen nota 'Perspectief in Jeugdreclassering' is Vedio hiervan reeds op de hoogte en worden over dit onderwerp behartenswaardige opmerkingen gemaakt. De kern daarvan behelst dat de gesignaleerde diversiteit weliswaar de 'charme van de creativiteit en eigenzinnigheid' kent, maar dat het van belang is dat iedere jongere kan rekenen op een vergelijkbaar begeleidingsaanbod, dat aan kwaliteitseisen voldoet, de steun heeft van professionele organisaties en 'Pas binnen deze grenzen kan de individuele creativiteit van de individuele werker floreren', zo valt in de nota te lezen. De auteurs van dit rapport kunnen niet anders dan deze visie onderschrijven.
- Het protocol jeugdreclassering verlangt op gezette tijden rapportages. Veel werkers blijken moeite te hebben met de vereiste uitgebreidheid van die rapportages en de daarbij geldende termijnen. De 'administratieve rompslomp' zoals zij het noemen, leidt ertoe dat er minder tijd is voor directe contacten met

de cliënten. Het valt te overwegen zowel de verplicht gestelde termijnen voor rapportage als de inhoud ervan aan een kritische toets te onderwerpen. Wellicht is het mogelijk de omvang van de rapportages te beperken zonder dat dit afbreuk doet aan de inhoud, en wellicht kunnen de geldende termijnen uitgebreid worden.

- De *caseload* voor jeugdreclasseringsbegeleiding is vastgesteld op tweeëntwintig cliënten per werker. Bijna de helft van de jeugdreclasseringswerkers vindt een caseload van een dergelijke omvang te hoog. Dit hoge aantal cliënten en de hoeveelheid administratieve handelingen die daarbij komen kijken, leiden ertoe dat het directe contact met de cliënten in gevaar komt. Uit het onderzoek blijkt bovendien dat bij het vaststellen van de hoogte van de caseload geen rekening wordt gehouden met een aantal factoren zoals de zwaarte van de verschillende zaken, het stadium waarin de begeleiding zich bevindt en de jeugdreclasseringsmodaliteit die is opgelegd. Een caseload die is vastgesteld op basis van weging van genoemde factoren zou reëler zijn en biedt betere garanties voor een begeleiding die is afgestemd op de specifieke behoeften van de verschillende cliënten.
- De te lange doorlooptijden binnen het jeugdstrafrecht bemoeilijken een adequate uitvoering van jeugdreclasseringsbegeleiding. Grote boosdoener hierbij is de lange wachttijd die aan de zitting vooraf gaat. Als gevolg hiervan is de maximale begeleidingstermijn soms al verstreken voordat de zitting heeft plaatsgevonden of staat een jongere langer dan noodzakelijk onder begeleiding. Het probleem rond de lange doorlooptijden is niet nieuw en heeft al geruime tijd de aandacht van het ministerie van Justitie.
- Er zou door het OM niet altijd adequaat gereageerd worden wanneer de jeugd-reclassering een zaak terugverwijst omdat een cliënt zich niet houdt aan gemaakte afspraken. Verzoeken om een tenuitvoerlegging van een straf zouden soms niet gehonoreerd worden. Ook zittingen in het kader van de tenuitvoerlegging van een straf (TUL-zittingen) laten soms lang op zich wachten. Dit alles komt de geloofwaardigheid van de jeugdreclassering niet ten goede.

Wanneer in de komende tijd aandacht wordt geschonken aan de voorgaande punten, kan deze hulpverlening voor jongeren die een criminele carrière dreigen te ontwikkelen, zich verder ontwikkelen en in de komende jaren verbeterd worden.